

УДК 65.04Я73

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МІСТА НІКОПОЛЯ

Шахматова Т.В., к. пед. н.

Нікопольська філія ПВНЗ «Європейський університет»

У статті розглянуто чинники міжрегіональної конкуренції в сучасних умовах. Визначено напрями посилення конкурентних позицій міста Нікополя. Для оцінки конкурентоспроможності міста використано інструментарій стратегічного управління. Проаналізовано базові стратегічні сценарії та запропоновано підходи до реалізації обраної стратегії підвищення конкурентоспроможності міста.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура регіону, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, стратегія сталого розвитку, чинники виробництва.

In the article the factors of competition between regions in modern terms were considered. Directions of strengthening of positions of Nikopol city competitions are certain. Strategic management tools for estimation of city competitiveness were used. Basic strategic scenarios were analyzed. Basic strategic scenarios were analyzed and proposed approaches to implementing the chosen strategy to increase city competitiveness.

Keywords: innovation infrastructure in the region, competitive advantage, competitiveness, sustainable development strategy, factors of production.

Актуальність проблеми. Посилення конкуренції в глобалізованому економічному просторі формує нові виклики як для окремих суб'єктів, так і для населених пунктів, регіонів, країн. В цих умовах конкурентоспроможність регіонів, субрегіонів, міст перетворюється на суттєвий чинник зміцнення конкурентних позицій країни. В зв'язку з цим слід указати на важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності Дніпропетровської області міста Нікополя, що має значні конкурентні переваги регіонального розвитку: вигідне географічне розташування, високий професійний та науковий рівні підготовленості працездатного населення, технологічний потенціал унікальних виробництв, що не мають аналогів в Україні. Сучасний розвиток міста вимагає нових підходів до стратегічного планування, зміщення акцентів на розвиток інфраструктури та створення рівних умов і можливостей для всіх

мешканців. Головною цінністю і метою в сфері стратегічного планування посилення конкурентоспроможності міста повинна стати орієнтація на розвиток і поліпшення умов як економічного, так і соціального життя кожного мешканця та економічний розвиток громади в цілому.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вивченю проблеми конкурентоспроможності регіонів, через призму позиціювання їх конкурентних переваг присвячені праці Л. Дорошенка, А. Панкрухіна, М. Калініна та інших [2,4,6]. Питання регіонального й місцевого розвитку розглянуті в працях таких дослідників, як О. Амоша, В. Вишневський, М. Калина, Л. Кузьменко та інших [1,3,5]. Але ряд аспектів проблеми конкурентоспроможності прикладного характеру, зокрема, стосовно підходів до формування та реалізації відповідних стратегій у конкретних ситуаціях, досліжені недостатньо.

Метою роботи є дослідження методичних аспектів вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності міста Нікополя в контексті регіонального розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Конкурентні переваги значною мірою залежать від забезценості регіону чинниками виробництва. Їх поділяють на дві групи: успадковані та створювані (штучні). Першу групу формують фізичні та трудові ресурси. Мова йде про забезпеченість корисними копалинами, землями, лісами, рекреаційними ресурсами та виробничими кадрами. Сюди також слід віднести переваги місцевонаходження регіону та його екологічний стан.

До другої групи чинників конкурентності відносяться навчальні заклади, спеціалізовані кваліфіковані кадри, науково-дослідницькі бази. Вони створюються свідомими й скоординованими діями регіональної влади, бізнесових структур і місцевої громади. Це вимагає не лише часу, а й значного фінансування як з боку централізованих фондів (бюджетів), так і приватних структур. До того ж відомо, що локалізація цих чинників є важливою передумовою формування конкурентних переваг. Регіональна організація бізнесу є джерелом формування стійких конкурентних переваг території в глобальному економічному суперництві (рис. 1).

Конкурентні переваги залежать не стільки від наявних чинників, скільки від ефективності їх використання. В сучасних умовах домінуючими чинниками конкурентних переваг стають продуктивність

та інноваційність. Кваліфіковані працівники, озброєні новими технологіями, спроможні трансформувати традиційні (успадковані) ресурси в нові, оригінальні та конкурентоспроможні на українських та світових ринках продукти.

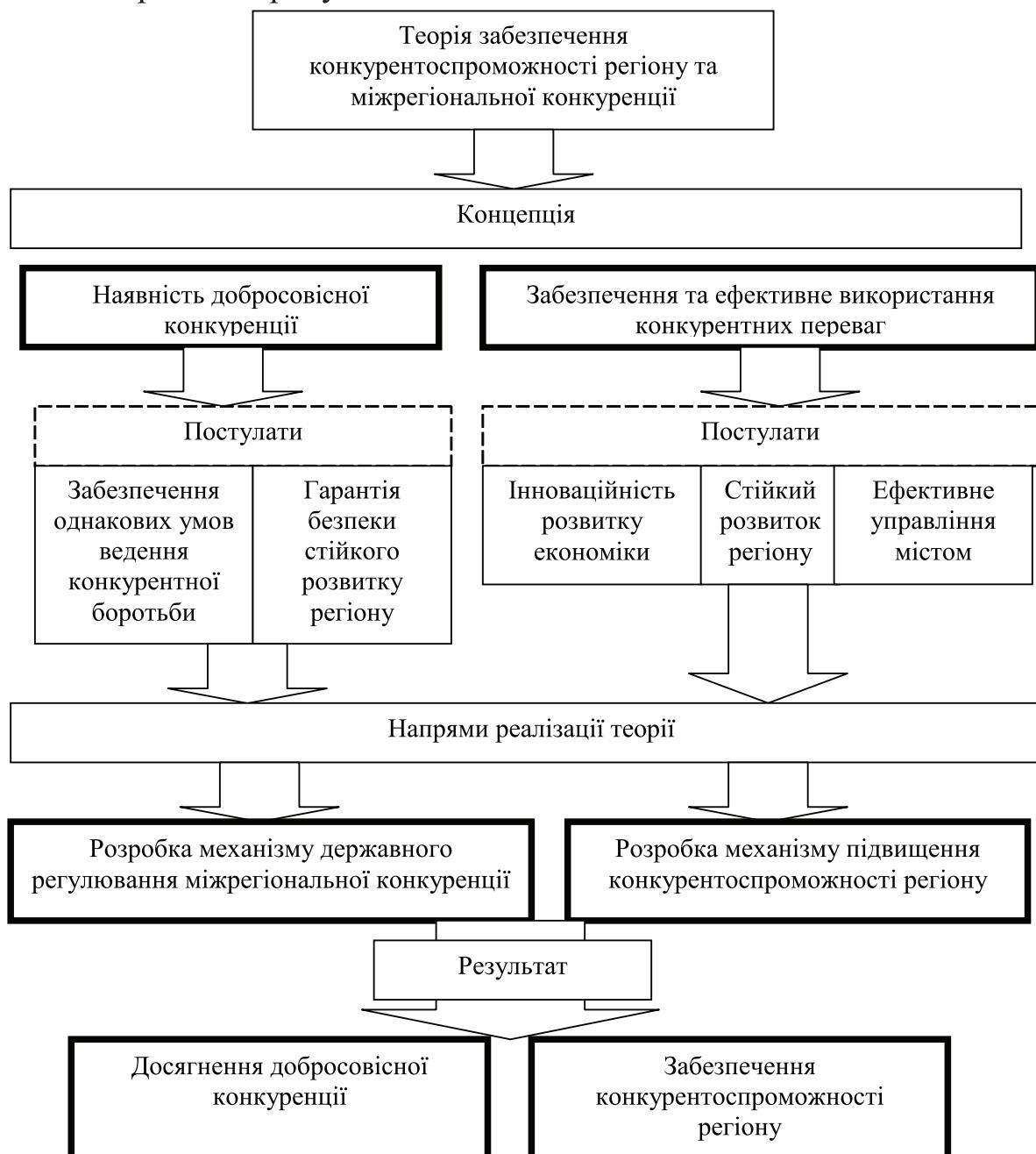

Рис. 1. Зміст забезпечення конкурентоспроможності регіону та міжрегіональної конкуренції

Тому для посилення конкурентних переваг Нікополя необхідно зосередити зусилля на таких напрямах:

- розробці концепції стійкого розвитку міста;
- пропаганді ідеї національного відродження;
- поновленні та розвитку науково-технічного потенціалу;

- підтримці міжгалузевого балансу на основі пріоритетності інноваційної модернізації;
- пошуку внутрішніх джерел розвитку.

Для оцінки конкурентоспроможності м. Нікополя використаємо SWOT- аналіз [7]. Він передбачає спочатку виявлення сильних і слабких сторін, а також загроз і можливостей, а далі – встановлення ланцюжків зв’язку між ними, які надалі можуть бути використані для формування стратегії (табл.1. табл. 2.).

Таблиця 1. Визначення сильних та слабких сторін конкурентоспроможності м. Нікополя

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Вигідне географічне положення.</p> <p>2. Із державного бюджету планується витратити близько 1,5 млн. грн. для фінансування заходів по соціально-економічній компенсації ризиків населення, які проживають в 30-ти кілометровій зоні Запорізької АЕС (для об’єктів соціальної сфери).</p> <p>3. На ліквідацію підтоплення в Нікополі із обласного бюджету виділено 540 тис. грн.</p> <p>4. Реалізується програма створення 100% об’єднань співвласників багатоквартирних будинків з обов’язковим капітальним ремонтом до 2015 року.</p> <p>5. Реалізація ідей і завдань в рамках пілотного проекту медичної реформи (розвиток сімейної медицини, підвищення якості медичних послуг).</p> <p>6. Реалізуються заходи з розвитку спортивної інфраструктури для дітей і юнацтва.</p> <p>7. Якісно новий рівень громадських зв’язків.</p> <p>8. Закінчення комп’ютеризації шкіл і підключення їх до мережі Інтернет.</p> <p>9. Участь в проекті «Перебудова можливості до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» та підписаний договір з містом побратимом Катором (Чорногорія) про наміри співпраці й інвестування.</p> <p>10. Підприємства Нікополя входять до числа основних експортерів області (обсяг експорту 865,8 млн. дол. У 2011р.).</p>	<p>1. Недосконалість адміністративної системи</p> <p>2. Населення міста скоротилося за останні 20 років на 40 тис. чол. (причини – погіршення екологічної стану, низький рівень медичного обслуговування тощо).</p> <p>3. Високий рівень безробіття (причини – закриття кранобудівного заводу, прядильно-ниткового комбінату, м’ясокомбінату, заводу продовольчих товарів, рибокомбінату, молокозаводу).</p> <p>4. Припинили діяльність або зникли 26 дитячих садків, припинено будівництво житла.</p> <p>5. Місто не використовує статус історичного населеного пункту.</p> <p>6. Відсутність оптимізації мереж вищої, професійно-технічної, середньої спеціальної освіти та узгодження з потребами громади.</p> <p>7. Витрати бюджету міста перевищують доходи.</p> <p>8. Монополізація ринку житлово-комунальних послуг</p> <p>9. Відсутність стимулювання створення підприємств, орієнтованих на новітні технології,</p> <p>10. Повільна модернізація транспортної інфраструктури і низький рівень інвестицій в енергозберігаючі технології.</p>

Аналіз сприятливих можливостей та загроз виконано за допомогою поєднання ймовірності реалізації фактора протягом N року з важливістю впливу цього фактора на організацію. Оцінка цих параметрів проводи-

лася за 10-балльною шкалою, де 10 означало найвищу оцінку (табл. 2).

Таблиця 2. Аналіз сприятливих можливостей та загроз для розвитку конкурентоспроможності м. Нікополя

Фактор	Ймовірність здійснення			Важливість впливу		
	Висока 7-10	Середня 4-6	Низька 1-3	Висока 7-10	Середня 4-6	Низька 1-3
1	2	3	4	5	6	7
Сприятливі можливості						
1. Використання маркетингових і фінансових інструментів для розвитку малого бізнесу.		+			+	
2. Впровадження перспективного планування розвитку для кожного підприємства, організації й установи нашого міста повинна мати		+			+	
3. Об'єднання зусиль міської влади, депутатів обласної ради, громадських і політичних організацій для залучення в місто інвестицій і створення нових робочих місць.		+		+		
4. Розроблення і затвердження міського плану екологічних заходів, який допоможе вирішувати проблеми Нікополь-Марганець-Енергодарського еколого-економічного і промислового регіону і знаходити шляхи міжобласного співробітництва для їх вирішення.	+			+		
5. Реалізація програми використання безгосподарського майна.		+		+		
6. Розвиток дитячої і молодіжної спортивної інфраструктури, будівництво повноцінного басейну, ковзанки, нових дитячих дошкільних закладів та установ.	+			+		
7. Розвиток на багатій Нікопольській землі рекреаційної системи, реконструкція парків міста і набережної, налагодження їх інфраструктури та освітлення.	+			+		
8. Вищлення кадрових проблем за рахунок організації стажування нікопольських студентів і молоді за кордоном, за умови повернення до рідного міста і відпрацювання в ньому не менше 2-х років для залучення нових ідей розвитку і шляхів вирішення кризових проблем.		+		+		
9. Впровадження геоінформаційної системи як ефективного методу управління просторовим розвитком міста.			+	+		
10. Організація стратегічного розвитку міста на основі кластерного підходу.	+		+			
Потенційні загрози						
1. Відсутність соціального партнерства і справедливих відкритих відносин. Криза довіри.			+		+	
2. Низька соціальна захищеність значних прошарків суспільства.			+	+		

Продовження таблиці 2.						
1	2	3	4	5	6	7
3. Забруднення навколишнього середовища.			+	+		
4. Уповільнений розвиток сучасних телекомунікаційних технологій.	+			+		
5. Відсутність перспектив працевлаштування і корупція, що заважає отримати перше робоче місце.		+		+		
6. Повільний розвиток прямої демократії вигляді місцевих референдумів, громадських слухань.		+			+	
7. Наявність фінансових ризиків при реалізації Програми соціально-економічного розвитку міста.	+			+		
8. Ризики, пов'язані з недоотриманням коштів у бюджет з фізичних осіб та плати за землю, а також ризик зменшення державних дотацій та субвенцій на соціальний захист.	+			+		
9. Недостатньо ефективне впровадження форм сучасного управління в життя міста і відсутність стабільної фінансової бази для розвитку місцевого самоврядування.		+		+		
10. Криза традиційних моральних і духовних цінностей.		+			+	

Після завершення попередніх етапів формується матриця SWOT-аналізу, в якій розглядаються можливі напрями реалізації стратегії з метою розвитку сильних сторін, реалізації шансів, пом'якшення загроз та подолання слабких сторін.

Розробляючи стратегію, слід пам'ятати, що можливості і загрози можуть переходити в свою противагність. Так, невикористана можливість може стати загрозою, якщо її своєчасно не використано. Або навпаки, вдало передбачена загроза може створити в організації додаткову сильну сторону в тому випадку, якщо її своєчасно нейтралізовано.

Стратегія СІМ (сильні сторони і можливості) спрямована на досягнення найвищих конкурентних переваг. Це найсприятливіший сценарій розвитку міста. Використання власних сильних сторін і реалізація позитивних можливостей зовнішнього середовища створять можливості для підвищення рівня життя населення в місті, ефективного використання інтелектуального потенціалу тощо.

Стратегія СІЗ (сильні сторони і загрози) передбачає використання сильних сторін для запобігання негативному впливу зовнішнього середовища на досягнення конкурентоспроможності міста, тобто втрату її рівноваги під впливом несприятливої соціально-економічної, екологічної та політичної ситуації в місті.

Стратегія СЛІМ (слабкі сторони і можливості) передбачає максимальне використання можливостей зовнішнього середовища для мінімізації

слабких сторін на шляху досягнення конкурентоспроможності. Тобто, системні тривалі порушення в управлінні містом можна знівелювати використанням позитивного впливу зовнішніх чинників, але для зміцнення конкурентних позицій потрібний тривалий період.

Стратегія СЛЗ (слабкі сторони і загрози) є найгіршим сценарієм розвитку на шляху до посилення конкурентних позицій, однак саме ця стратегія дуже часто переважає в управлінні містом. Відбувається поєднання слабких сторін конкурентних позицій, тобто тривалі системні помилки в управлінні, та негативний вплив зовнішніх чинників. Такий стан характеризується повільним надходженням інвестицій, виникненням фінансових ризиків та «відтоком мізків».

Важливим елементом обраної стратегії підвищення конкурентоспроможності міста є підходи до її реалізації, ключові з них наведені нижче.

1. Для завоювання лідеруючих позицій м. Нікополь повинне стати привабливим з точки зору інвестицій. Базовими перевагами для цього є кваліфікація працівників і величезні логістичні переваги. Тому для притоку інвестицій в місто необхідно створити умови, в яких інвесторам було би комфортно з точки зору політичної стабільності та мінімізації бюрократичних зволікань, зокрема, впровадити систему електронного документообігу. Вона передбачає будь-яке спілкування громадян, особливо підприємців, з місцевими чиновниками в електронному вигляді. Це реальна протидія корупції і значне прискорення процедур. Тобто, буде відбуватися процес прискорення і здешевлення процесу отримання дозвільних документів та проведення узгоджувальних процедур.

2. В Дніпропетровській області впроваджується проект підвищення конкурентоспроможності регіону. В основу стратегічного розвитку регіону покладено принцип кластерного підходу. Цей підхід передбачає пошук «локомотивних точок» зростання економіки, тих сфер, що автоматично по технологічному ланцюжку запускають розвиток суміжних галузей. Пріоритетними в цьому значенні для Нікопольського регіону визначені будівництво та сільське господарство. Реалізація такого підходу в нашому місті, зокрема, за рахунок будівництва потужного логістичного центру для зберігання й переробки сільгосппродукції, може стати показовим внеском у всеукраїнське формування стратегічного

бачення розвитку регіональної економіки в Україні.

3. Становлення інноваційно-інвестційної моделі розвитку міста є основою його конкурентоспроможності. Для реалізації такої моделі необхідна розбудова міської інноваційної інфраструктури, що має включати всі суб'єкти, які сприяють передачі знань та можуть бути основою регіональної інноваційної системи. Така інфраструктура допоможе створити умови до економічного зростання, використовувати більш досконалі методи аналізу бізнес-клімату, проводити зміни, спрямовані на підвищення ефективності адміністративного управління та використовувати сучасні форми торгівлі.

4. З кожним роком потоки даних, які необхідно опрацьовувати для отримання конкретних висновків і реалізації чітко визначених проектів просторового розвитку міста, значно зростають, тому обробка масової інформації стає неможливою без використання сучасної комп'ютерної техніки комунікаційними мережами. Тому виникає необхідність формування органами місцевого самоврядування баз даних, які б містили інформацію про реальний стан об'єктів та зв'язків у просторі міста. З метою дотримання вимог законодавства слід формувати первинні геоінформаційні системи відповідно до п'яти просторових підсистем: житлової, центрально-офісної, промислово-виробничої, транспортної, ландшафтно-рекреаційної. Центральний сервер, який займається зведенням даних цих геоінформаційних систем, повинен бути під контролем органів місцевого самоврядування. Ця система допоможе виконати необхідну умову об'єктивності та виваженості управлінських рішень органів місцевого самоврядування і забезпечити їх точними та актуальними показниками і даними.

5. Економічна модернізація неможлива без модернізації кадрової політики. Така модернізація має бути спрямована на вирішення проблем економічного самовизначення молоді в місті, що складається з ряду підпорядкованих проблем, таких як: необхідність забезпечення рівних умов для трудового старту молоді, можливість соціального просування, досягнення економічної самостійності, постійна загроза безробіття, отримання мінімальної заробітної плати, низький рівень розвитку молодіжного підприємництва через розростання адміністративних бар'єрів і відсутність фінансово-кредитної та інформаційної підтримки.

Висновки. 1. Підвищення конкурентоспроможності Нікополя є запорукою подолання кризових процесів і реалізації потужного потенціалу міста.

2. Для посилення конкурентних переваг Нікополя необхідно зосередити зусилля на таких напрямах:

- розробці концепції стійкого розвитку міста;
- пропаганді ідеї національного відродження;
- поновленні та розвитку науково-технічного потенціалу;
- підтримці міжгалузевого балансу на основі пріоритетності інноваційної модернізації;
- пошуку внутрішніх джерел розвитку.

3. Стратегія підвищення конкурентоспроможності міста має формуватися на основі SWOT-аналізу.

4. Підходи до реалізації стратегії підвищення конкурентоспроможності Нікополя мають передбачати спрощення адміністративних процедур на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій, кластерізацію, розбудову інноваційної інфраструктури, використання геоінформаційних технологій, ефективну кадрову політику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Регулювання регіонального розвитку в Україні / О. І. Амоша, В. О. Вишневський, В. П. Шевченко [та ін.] // Економіка України. – 2006. - № 1. – С. 45 – 58.
2. Брендинг страны [Електронний ресурс] / Л. А. Дорошенко // Режим доступу: <http://www.kv.com.ua>.
3. Калина М. І. Євроінтеграційна політика як чинник оптимізації місцевого самоврядування та регіонального розвитку України / М. І. Калина // Управління сучасним містом. – 2005. - № 1 – 2. – С.218 – 224.
4. Брендинг города как инструмент стратегии [Електронний ресурс] / М. Н. Калинин // Режим доступу: <http://www.expert.ru>.
5. Кузьменко Л. М. Методологічні основи управління розвитком потенціалу регіону / Л. М. Кузьменко // Регіональна економіка. – 2006. - № 4. – С.139 – 146.
6. Панкрухин А. Г. Маркетинг територій / Панкрухін А. Г. – СПб.: Пітер, 2006. – 416 с.
7. Шершньова З. Є. Стратегічне управління / Шершньова З. Є. – К.: КНЕУ, 2004. – 699с.